"सिंचाई दिवस-२०७८"

"सिंचाई पूर्वाधार, कृषि उत्पादन तथा रोजगारीको आधार"

२०७८ चैत्र २५ गते, विराटनगर

आयोजक

खानेपानी, सिंचाई तथा ऊर्जा मन्त्रालय
प्रदेश नं. १, विराटनगर

सह-आयोजक

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development and Cooperation SDC
स्वीस सरकार विकास सहयोग एसडीसी

SIP Small Irrigation Programme

जर्मन सहयोग
DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT

Implemented by giz

प्रदेश सरकार

खानेपानी, सिंचाई तथा ऊर्जा मन्त्रालय

प्रदेश नं. १, विराटनगर

सिंचाई दिवस-२०७८

चैत्र २५

प्रस्तुतकर्ता

(रमेश प्रसाद पौडेल)

महाशाखा प्रमुख

सिंचाई तथा ऊर्जा विकास महाशाखा

प्रस्तुती विषय सूची

- परिभाषा
- सिंचाई वाट हुने फाईदा वेफाईदा
- सिंचाईको विकास क्रम
- सिंचाई प्रयोग हुने प्रविधी
- समस्या तथा समाधान
- फोटोग्राफ्स

परिभाषा

- कृषि योग्य जमिनमा प्रविधिको प्रयोग गरी कृत्रिम तरिकाले वालीमा पानिको प्रयोग गर्नु।

- **Irrigation, in agriculture. the artificial application of water to land.**

- **The practice of supplying water to an area of land through pipes or channels so that crops will grow.(Oxford Learner's Dictionary)**

सिंचाई वाट प्राप्त हुन सक्ने फाइदा.....

- भोकमरी तथा अनिकालबाट सुरक्षा।
- समानता र राष्ट्रिय एकता।
- सामाजिक र आर्थिक विकास,
- गरिबी न्यूनीकरण,
- देशको राजस्व वृद्दी तथा समुन्नती।
- बहुउद्देश्यीय विद्युत,सिंचाई ।
- मत्स्य पालनको विकास।

सिंचाई वाट प्राप्त हुन सक्ने फाइदा.....

- जल यातायतको विकास।
- खाध्यान्नको आयात प्रतिस्थापन, निर्यात वृद्दी ।
- खाध्य पदार्थको वजार मुल्य सन्तुलन ।
- स्वदेशमै रोजगारीको अनेकौं अवसर।
- स्वदेशमैं परिश्रम गरी परिवार संगै वसेर पेटभरी खान पांउदाको अमुल्य खुशी।
- वसाई सराईमा कमी।
- अन्य.....

के सिंचाई वाट फाइदा मात्रै हुन्छ त.....?

- जमिनमा पानीको सतह वढेर कृषि गर्न नसकिने।
- बहुमूल्य जग्गाको अवमुल्यन।
- मौसममा ओसिलोपन।
- उपयोग विहिन दलदले जमिन।
- लामखुट्टे, किरा फट्याङ्ग्रा को वसोवास।
- मानिसको लागी रोग निम्त्याउन सक्छ।
- यस्तो जग्गामा बसोबास गर्न नसकिने।
- राज्यको आर्थिक घाटा ।

विश्वमा सिंचाईको विकास

- ६००० ईसापूर्व इजिप्ट र मेसोपोटामिया (वर्तमान इराक र इरान) नाइल वा टाइग्रिस/युफ्रेटिस नदीहरूमा सिँचाइको सुरुवात भएको।
- ३१०० ईसा पूर्व पहिलो सिँचाइ परियोजना इजिप्टको पहिलो राजवंशको समयमा राजा मेनेसद्वारा नाइलबाट 'मोइरिस' नामक ताल विकास गरी गरिएको थियो।
- क्रमश... कृषिको लागी वर्षा/बाढीको पानी बाट सिँचाइ गर्ने प्रचलनको विकास हुंदै गयो।

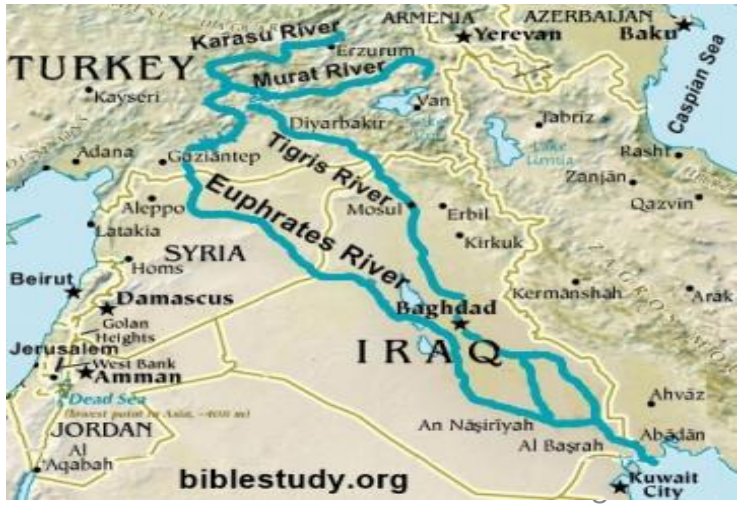

नेपालमा सिंचाईको विकास

- नेपालमा सिँचाइको सुरुवात ईसापूर्व छैठौं शताब्दीमा भएको थियो।
- नेपालको पहाडी टार पाखाहरुमा ४०० वर्ष पहिलेनैं सिँचाइ प्रणालीहरुको विकसत भएको थियो।
- नेपालामा लगभग २०,००० (६४०,००० ha.) FMIS छन्
- आधुनिक सिँचाइ प्रणालीको विकास वि. सं. १९७६ देखि सुरु भएको हो ।

नेपालमा सिंचाईको विकास

- वि.सं. १९७९ मा चन्द्र नहरको निर्माण
- वि.सं. १९८५ मा चन्द्रनहरबाट पानी वितरणसङ्गै आधुनिक सिंचाइ प्रविधिको सुरुवात
- तत्कालीन अवस्थामा सिंचाई विकासको कार्य वडाहाकिम मार्फत गरिन्थ्यो।
- वि.सं. २००० सालतिर सर्लाहीमा जुद्ध नहरको निर्माण
- वि. सं. २००९ सालमा नहर विभागको स्थापना।

नेपालमा सिंचाईको विकास

- २०१३ सालमा प्रथम पञ्चवर्षीय सँगै योजनाबद्ध रुपले नेपाली प्राविधक वाट नहर विभागको नेतृत्व सहित सिंचाइ विकासको थालनी।

- २०२८ सालमा ४ वटा र २०३७ सालमा थप १ गरी ५ वटा क्षेत्रीय निर्देशनालयको स्थापना गरिएको थियो।

- सिंचाइ संस्थागत विकासका क्रममा नहर विभाग, सिंचाइ तथा खानेपानी विभाग, सिंचाइ तथा जलवायु विज्ञान विभाग हुँदै २०४४ सालमा सिंचाइ विभाग र २०७४ सालमा जलश्रोत तथा सिंचाइ विभाग को नामाकरण भएको थियो।

नेपालमा सिंचाइको विकास..... क्रमशः

- बि.सं. २०४५ साल देखि सिंचाइ बिभाग अन्तर्गत ५ क्षेत्रिय निर्देशनालय, ७५ जिल्ला सिंचाइ कार्यालय र केन्द्रिय आयोजनाहरु संचालनमा आए।

- २०५६ माघ २४ गते जल उत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण विभागको स्थापना र २०७३ सालमा जलउत्पन्न प्रकोप व्यवस्थापन विभाग नामाकारण।

- बि.सं. २०५८ मा सिंचाइ बिभाग अन्तर्गत ५ क्षेत्रिय निर्देशनालय, २६ सिंचाइ बिकास डिभिजन, २० सिंचाइ बिकास सव डिभिजन, ८ सिंचाइ ब्यवस्थापन डिभिजन, ३ यान्त्रिक डिभिजन तथा केन्द्रय आयोजनाहरु संचालन

नेपालमा सिंचाइको विकास..... क्रमशः

- बि.सं. २०५८ मा जल उत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण विभाग अन्तर्गत ७ डिभिजन र ५ सव डिभिजनको स्थापना।

- बि.सं. २०७२ सालमा सबै जिल्लाहरुमा सेवा सञ्चालन सहज बनाउने हेतुले सिंचाइ विभाग तर्फ सिंचाइ डिभिजन/सव डिभिजनहरुको संख्या ७३ र सिंचाइ व्यवस्थापन डिभिजनको संख्या १३ वनाइएको थियो।

- सोहि बर्ष जलउत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण विभाग अन्तर्गत २४ डिभिजन, २ सव डिभिजन कार्यलयहरु संचालनमा भएको थियो।

- सोहि बर्ष जलउत्पन्न विभाग खारेज भएर सिंचाई विभाग सहित जलस्रोत तथा सिंचाई विभाग स्थापन हालसम्म कायम रहेको अवस्था छ।

नेपालमा सिंचाईको अवस्था

भौगोलिक क्षेत्र	खेतीयोग्य जमिन (हेक्टर)	सिंचाइ योग्य जमिन (हेक्टर)
तराई	१३,६०,०००	१३,३८,०००
पहाड	१०,५४,०००	३,६९,०००
हिमाल	२,२७,०००	६०,०००
जम्मा	२६,४१,०००	१७,६६,०००

- देशको कुल क्षेत्रफल १,४७,१८,१०० हेक्टर
- कृषि योग्य क्षेत्रफल २६,४१,००० हेक्टर
- सिंचाइ योग्य जमीन करिव १७,६६,००० हेक्टर
- सिंचाइ संरचनाहरु निर्माण भई सिंचाइ सुविधा पुगेको १४,८२,२९८हेक्टर।

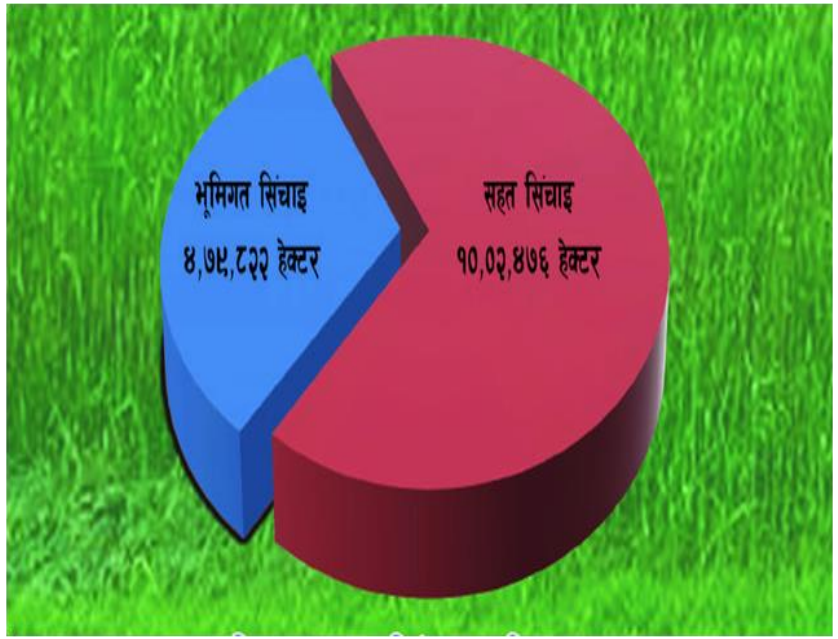

साभारः ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिंचाइ वार्षिक पुस्तिका, २०७६/२०७७

नेपालमा सिंचाईको अवस्था

कुल सिंचित क्षेत्रफल मध्ये

- भूमिगत सिंचाइबाट भएको सिंचित क्षेत्रफल ४,७९,८२२ हेक्टर
- कृषक व्यवस्थित सिंचाइ प्रणालीबाट भएको सिंचित क्षेत्रफल १,४८,२२९ हेक्टर
- सतह सिंचाइबाट सिंचित भएको क्षेत्रफल १०,०२,४७६ हेक्टर छ ।
- नेपालको कुल सिंचित क्षेत्रमध्ये करिब एक तिहाई भू-भागमा मात्र वर्षै भरी सिंचाइ सुविधा पुगेको छ ।

साभारः ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिंचाइ वार्षिक पुस्तिका, २०७६/२०७७

नेपालमा सिंचाईको अवस्था आवधिक योजना अनुसार

सिंचाइ विकासको अध्यावधिक स्थिति (हेक्टर)

योजना अवधि	सतह सिंचाइ	भुमिगत जल सिंचाइ	कृषकहरुबाट परम्परागत रुपमा संचालित
प्रथम पन्चवर्षीय योजना (२०१३/१४-२०१७/१८) शुरु हुनु भन्दा अगाडि	६,२२८		
प्रथम पन्चवर्षीय योजना (२०१३/१४-२०१७/१८) देखि सातौं पंचवर्षीय योजना (२०४२/४३-२०४६/४७) सम्म र अन्तरिम अवधि (२०४७/४८-२०४८/४९) को अन्त्य सम्म	३,५२,०७६	१,०९,०९८	३,८१,८१४
आठौं पन्चवर्षीय योजना (२०४९/५०-२०५३/५४)	१,४६,१७८	६०,२२३	
नवौं पन्चवर्षीय योजना (२०५४/५५-२०५८/५९)	१,१०,४६५	३६,२३८	३,००,९३५
दशौं पन्चवर्षीय योजना (२०५९/६०-२०६३/६४)	३९,८०२	४७,६८३	२,८६,६३७
त्रि-वर्षीय अन्तरिम योजना (२०६४/६५-२०६६/०६७)	२३,८२८	४६,४५४	२,७४,२०३
तीन वर्षीय योजना (२०६७/०६८-२०६९/०७०)	५५,८६३	५९,८६०	२,६५,३७४
तेह्रौं योजना (२०७०/७१-२०७२/७३)	४६,४२५	४९,४५७	२,०२,२९९
चौधौं योजना (२०७३/७४-२०७५/७६) प्रथम वर्ष (आ.व. २०७३/७४)	३१,२८२	३५,७२२	१,७६,४७४
चौधौं योजना (२०७३/७४-२०७५/७६) दोश्रो वर्ष (आ.व. २०७४/७५)	२५,४३०	३४,७३९	१,५५,९७५
चौधौं योजना (२०७३/७४-२०७५/७६) तेश्रो वर्ष (आ.व. २०७५/७६)	११,१११	३४०	१४८२२९
पन्ध्रौं योजना (२०७६/७७-२०८०/८१) प्रथम वर्ष (आ.व. २०७६/७७)	५,५५९	८	
जम्मा	१,००,२४७६*	४,७९,८२२	

* सतह सिंचाइको कुल जम्मा र पछिल्लो कृषकहरुद्वारा परम्परागत रुपमा संचालित क्षेत्र समेतको योगफल

स्रोत: योजना, कार्यक्रम तथा समन्वय महाशाखा ।

नेपालमा सिंचाईको अवस्था आवधिक योजना अनुसार

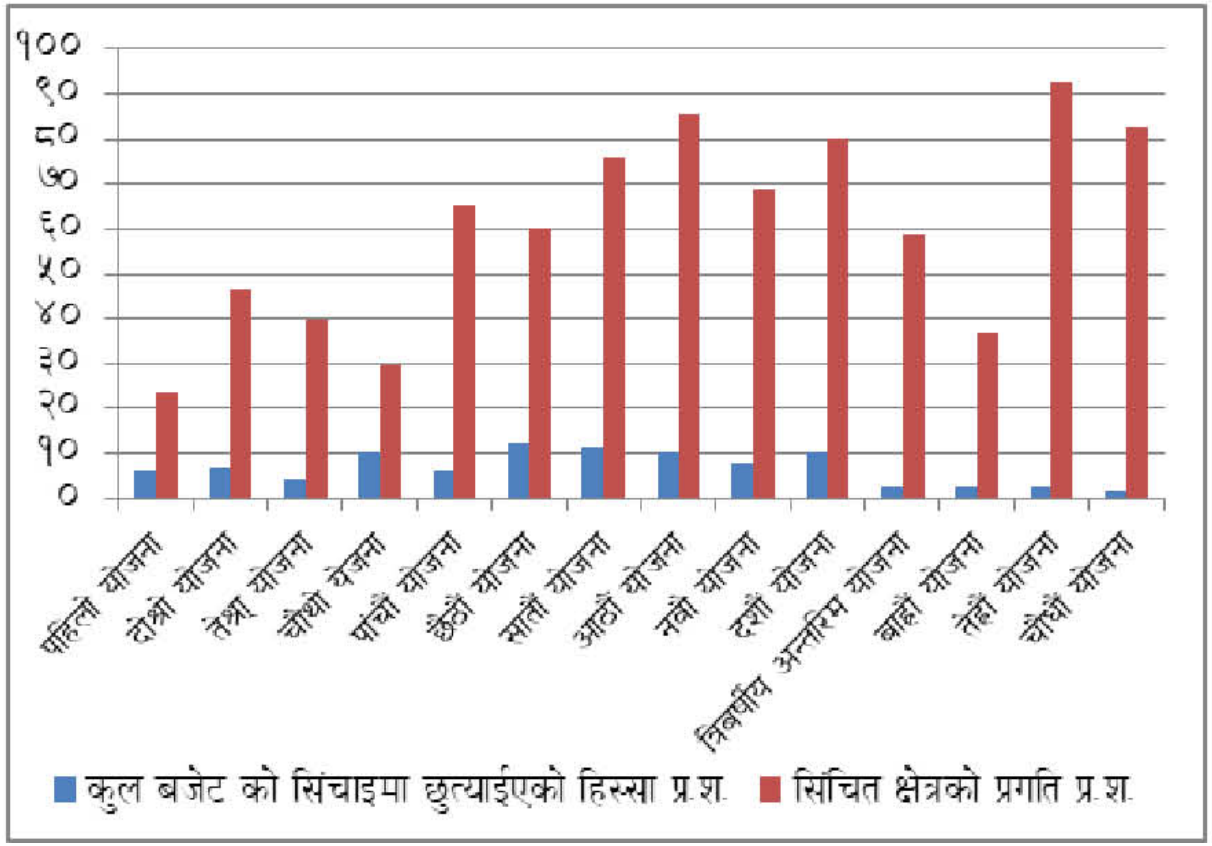

नेपालमा सिंचाईको विकासमा सोझेदार प्रमुख दातृराष्ट्र तथा संस्थाहरु।

भारत

चिन

ओपेक

ऐशियाली वैंक

विश्व वैंक

कुवेती फण्ड

यु. एन. सि. डि. ऐफ.

स्विट्जरल्याण्ड

प्रदेश १, मा सिंचाईको अवस्था

- नेपालको संविधान २०७२, अनुशुची ४ वमोजिम ७ प्रदेश मध्यको प्रदेश नम्वर १

- देश संघीय संरचनामा प्रवेशगरे संगै मिति २०७४ माघ २१ गते यस प्रदेशको स्थापना

- आ·व· ०७४/०७५ देखी प्रदेश सरकार मा संघिय सरकार मातहत रहेका १७ वटा सिंचाई कार्यलयहरु भौतिक पुर्वाधार विकास मन्त्रालय अन्तर्गत रहेका।

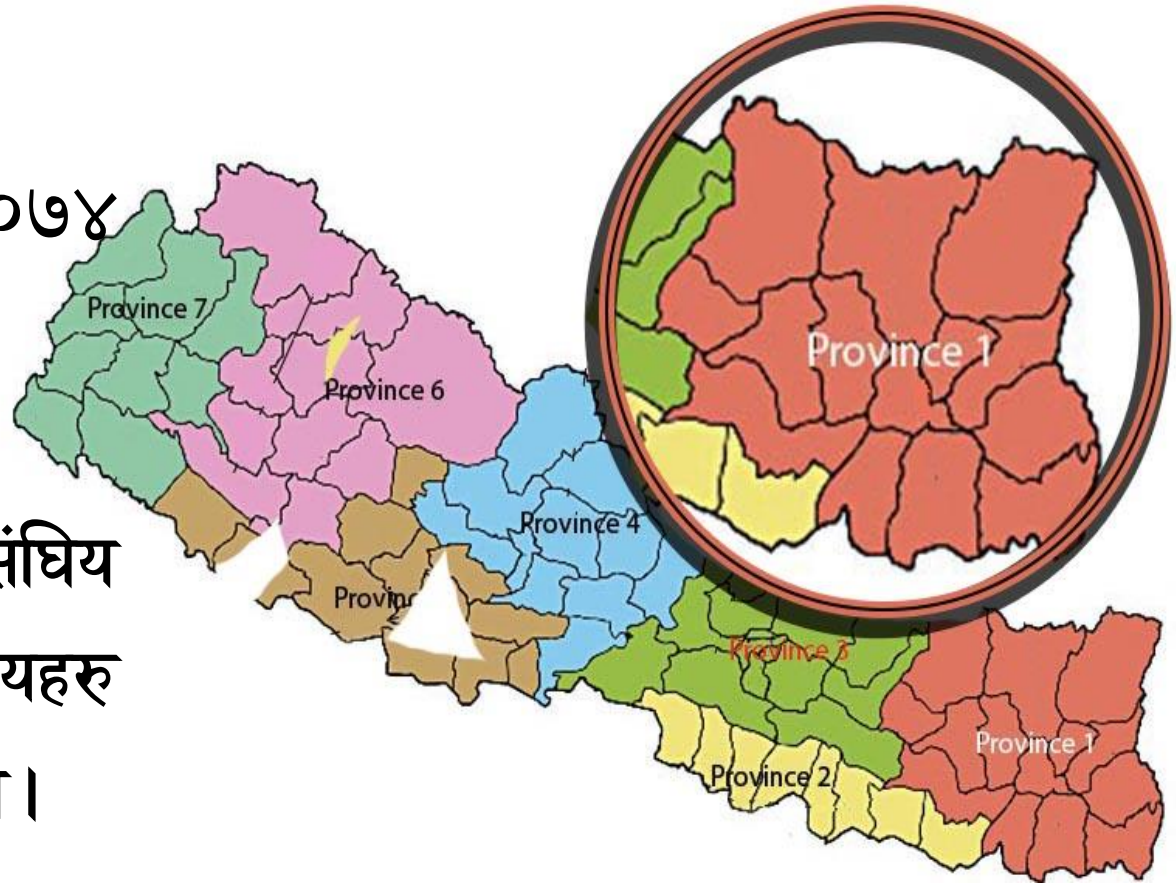

खानेपानी सिंचाई तथा उर्जा मन्त्रालय

प्रदेश सरकार वाट मिती २०७८/१०/२३ गते नेपालको संविधानको धारा १६८ को उपधारा ९ वमोजिमको कार्यविभाजन अनुसार खानेपानी सिंचाई तथा उर्जा मन्त्रालय मातहत १७ वटा सिंचाई कार्यलयहरु।

क्र. स.	कार्यालय	संख्या
१	जलस्रोत तथा सिंचाई विकास डिभिजन/ सबडिभिजन सोलु मात्र	१४
२	सिंचाई व्यवस्थापन कार्यालय	२
३	भूमिगत जलस्रोत तथा सिंचाई विकास डिभिजन कार्यालय	१
	जम्मा	१७

क्र.सं.	कार्यालय	संख्या	दरबन्दी	पदपुर्ती	रिक्त दरवन्दी	रिक्त प्रतिशत
४	जलस्रोत तथा सिंचाई विकास	१७	२०३	१६०	४३	२१.१८
	जम्मा	१७	२०३	१६०	४३	२१.१८

उपलब्धि विवरण

प्रदेश नम्वर १ को प्रथम आवधिक योजना

(आ.व.२०७६/२०७७ – २०८०/२०८१)

विभिन्न योजना अवधिमा विकास गरिएको सिंचित क्षेत्रफल (हेक्टरमा)												
योजना अवधि			प्रदेशको कूल कृषि योग्य भूमी	सरकारी निकायहरुको प्रयासबाट					सिंचाइ सुविधा पुर्याउन बांकी भुमी	आवधिक योजना ०७६/७७ - २०८०/८१ को लक्ष्य हेक्टर (९)	हाल सम्मको प्रगती	कैफियत
				सतह सिंचाइ			भुमिगत जल सिंचाइ	कूल जम्मा				
				नयाँ सिंचाइ	कृषक कुलो सुधार	जम्मा						
१			२	३	४	५(३+४)	६	७(५+६)	८(अघिल्लो आ. व. को ८-पछिल्लो आ. व. को ७ घटाउने)		१०(७/९) %	(स्रोत-प्रथम आवधिक योजना ०७६/७७-२०८०/८१ पाना १६८ ,प्रदेश योजना आयोग प्रदेश नं.१)
आधार वर्ष	०७५/०७६		७८३५९५	२५५१८०		२५५१८०	४७२७८	३०२४५८	४८११३७			
आ. व.	०७६/०७७			३२६७	१५८५९	१९१२६	५५०	१९६७६	४६१४६१	४३०००	४५.७६	४३हजार हेक्टर लक्ष्य
आ. व.	*०७७/०७८*	*(संघ+प्रदेश) सरकार*		*७७६*	*७२७०*	*१०५५७*	*३२७*	१०८८४	४५०५७७		७१.०७	*आवधिक योजनाको लक्षयको तुलनामा उपलव्धी प्रतिशत*
		SIP कार्यक्रम वाट			*२५११*							
आ. व.	**०७८/०७९**			***३४८***	***१९५०***	***२२९८***	***१४५***	***२४४३***	***४४८१३४***			***अर्ध वार्षिक माघ सम्म***
हाल सम्म जम्मा (हेक्टर)				४३९१	२७५९०	२८७१६१	४८३००	३३५४६१				
प्रदेशको तराइ स्थित			(स्रोत-प्रथम आवधिक योजना ०७६/७७-२०८०/८१ ,प्रदेश योजना आयोग प्रदेश नं.१)									
झापा जिल्ला			५२	प्रतिशत कृषियोग्य भुमिमा सिंचाइ सुविधा पुगेको।								
मोरङ्ग जिल्ला			६३	प्रतिशत कृषियोग्य भुमिमा सुनसरी मोरङ्ग सिं. यो तथा अन्य अन्य निर्माण भएका सिचाइ योजनाहरु वाट सिंचाइ सुविधा पुगेको।								
सुनसरी जिल्ला			७५	प्रतिशत कृषियोग्य भुमिमा सुनसरी मोरङ्ग सिं. यो तथा अन्य अन्य निर्माण भएका सिचाइ योजनाहरु वाट सिंचाइ सुविधा पुगेको।								

उपलब्धि विवरण

प्रदेश नम्वर १ को
प्रथम आवधिक योजना
(आ.व.२०७६/२०७७ – २०८०/२०८१)

प्रदेश स्थापन भए पश्चात विकास भएको

सतह सिंचाइ			भुमिगत जल सिंचाइ	कूल जम्मा
नयाँ सिंचाइ	कृषक कुलो सुधार	जम्मा		
४३९१	२७५९०	३१९८१	१०२२	३३००३

प्रदेशको समग्र

प्रदेश १						
विभिन्न योजना अवधिमा विकास गरिएको सिंचित क्षेत्रफल (हेक्टरमा)						
योजना अवधि	प्रदेशको कूल कृषि योग्य भूमी	सरकारी निकायहरुको प्रयासबाट				
		सतह सिंचाइ			भुमिगत जल सिंचाइ	कूल जम्मा
		नयाँ सिंचाइ	कृषक कुलो सुधार	जम्मा		
हाल सम्म जम्मा (हेक्टर)		४३९१	२७५९०	२८७१६१	४८३००	३३५४६१

उपलब्धि विवरण

प्रदेश नम्वर १ को प्रथम आवधिक योजना

(आ.व.२०७६/२०७७ – २०८०/२०८१)

प्रदेश १												
विभिन्न योजना अवधिमा विकास गरिएको सिंचित क्षेत्रफल (हेक्टरमा)												
योजना अवधि			प्रदेशको कूल कृषि योग्य भूमी	सरकारी निकायहरुको प्रयासबाट					सिंचाइ सुविधा पुर्याउन बांकी भुमी	आवधिक योजना ०७६/७७-२०८०/८१ को लक्ष्य हेक्टर (९)	हाल सम्मको प्रगती	कैफियत
				सतह सिंचाइ			भुमिगत जल सिंचाइ	कूल जम्मा				
				नयाँ सिंचाइ	कृषक कुलो सुधार	जम्मा						
१			२	३	४	५(३+४)	६	७(५+६)	८(अघिल्लो आ. व. को ८-पछिल्लो आ. व. को ७ घटाउने)		१०(७/९) %	(स्रोत-प्रथम आवधिक योजना ०७६/७७-२०८०/८१ पाना १६८ ,प्रदेश योजना आयोग प्रदेश नं.१)
आधार वर्ष	०७५/०७६		७८३५९५	२५५१८०		२५५१८०	४७२७८	३०२४५८	४८११३७			
आ. व.	०७६/०७७			३२६७	१५८५९	१९१२६	५५०	१९६७६	४६१४६१	४३०००	४५.७६	४३हजार हेक्टर लक्ष्य
आ. व.	*०७७/०७८*	*(संघ+प्रदेश) सरकार*		*७७६*	*७२७०*	*१०५५७*	*३२७*	१०८८४	४५०५७७		७१.०७	*आवधिक योजनाको लक्षयको तुलनामा उपलव्धी प्रतिशत*
		SIP कार्यक्रम वाट			*२५११*							
आ. व.	**०७८/०७९**			***३४८***	***१९५०***	***२२९८***	***१४५***	२४४३	***४४८१३४***			***अर्ध वार्षिक माघ सम्म***
हाल सम्म जम्मा (हेक्टर)				४३९१	२७५९०	२८७१६१	४८३००	३३५४६१				

कृषि उत्पदन वृद्दिको लागी सिचाईको महत्व ?

उन्नत बिउ

मल खाद समयमा औषधी

सिंचाई

विवरण	नेपाल	प्रदेश न १
जम्मा क्षेत्रफल (हेक्टर)	१,४७,१८,१००	२५,९०,०००
कृषि योग्य क्षेत्रफल (हेक्टर)	२६,४१,९९९ (१८%)	७,८३,५९५ (३०%)
सिचाई गर्न सकिने कृषि क्षेत्रफल (हेक्टर)	१७,६६,००० (८७%)	
सिचित चेत्रफल (हेक्टर)	१४,८२,२९८ (२०७६-७६ सम्म)	३,३५,४६१

सिंचाइ प्रविधको विकास..... क्रमशः

सिंचाईको विधिहरु (Methods)

- परम्परागत विधिहरू
- आधुनिक विधिहरू

सिंचाईको प्रकारहरु (Types)

- Surface Irrigation
- Localized Irrigation
- Sprinkler Irrigation
- Drip Irrigation
- Centre Pivot Irrigation
- Sub Irrigation
- Manual Irrigation

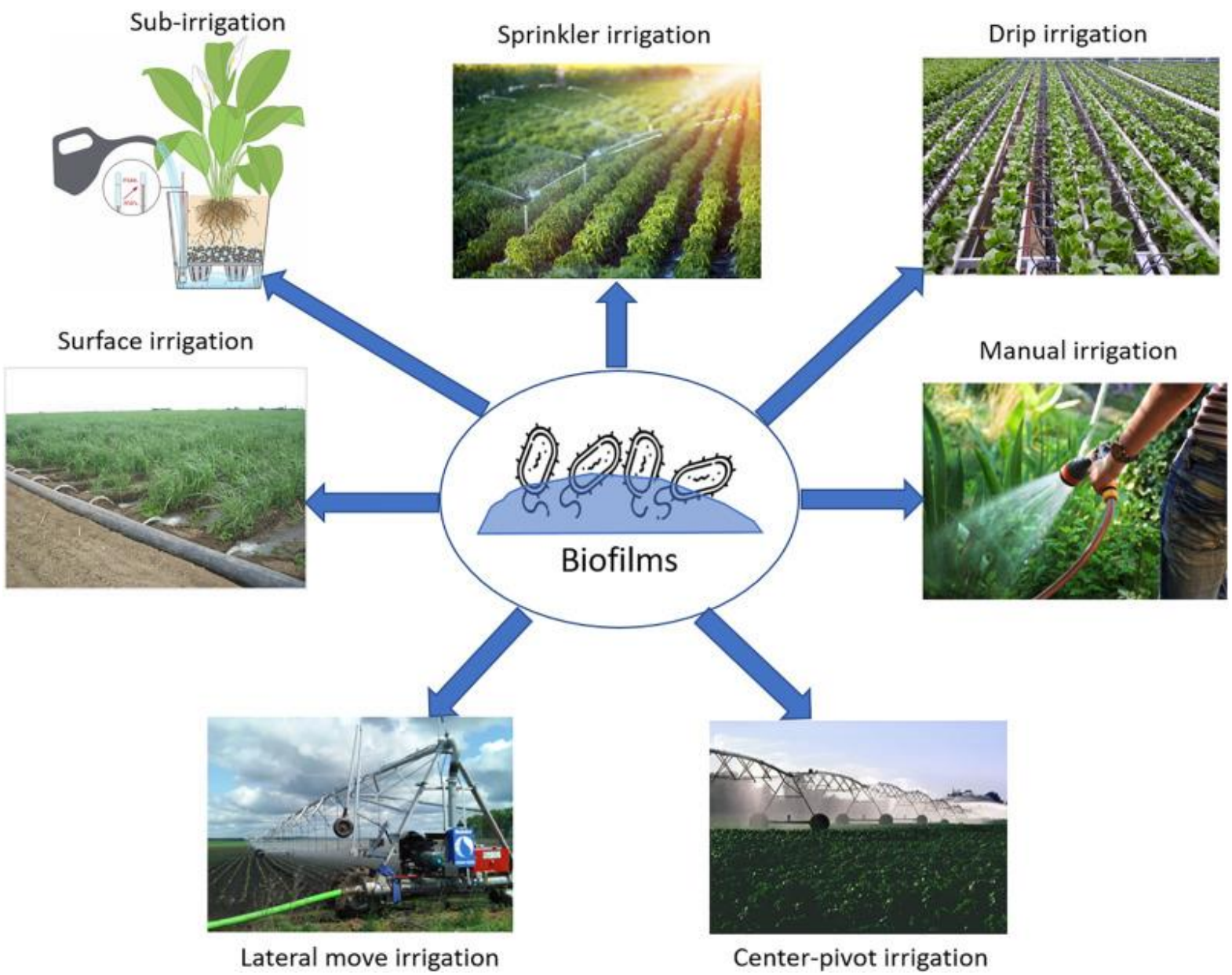

समस्या तथा समाधानको उपाय

सि.नं.	समस्या	समाधानको उपाय
१	सिंचित क्षेत्रमा जमिन प्लटिङ्ग वढ्दै जाने, कृषि पेशामा आकर्षण घट्दो।	भु-उपयोग नीति लागु गर्ने,कृषि लाई व्यवसायिकरण गर्ने।
२	बाढि पहिरो वाट क्ष्यतीग्रस्त सम्पन्न योजनाहरुको मर्मत संभार।	आवश्यक वजेट व्यवस्थापन।
३	कृषक श्रम शक्ती पलायन।	कृषि पेशामा आकर्षण कार्यक्रमहरु।
४	जलस्रोतमा धनि हामी लगानी अभावमा ठुला परियोजनाहरु कार्यन्वयनमा लैजान नसकेर स्रोत खेर ।	श्रोत व्यवस्थापन।

सिंचाईको लागी प्रदेश सरकार वाट विनियोजन भएको वजेट आकृती

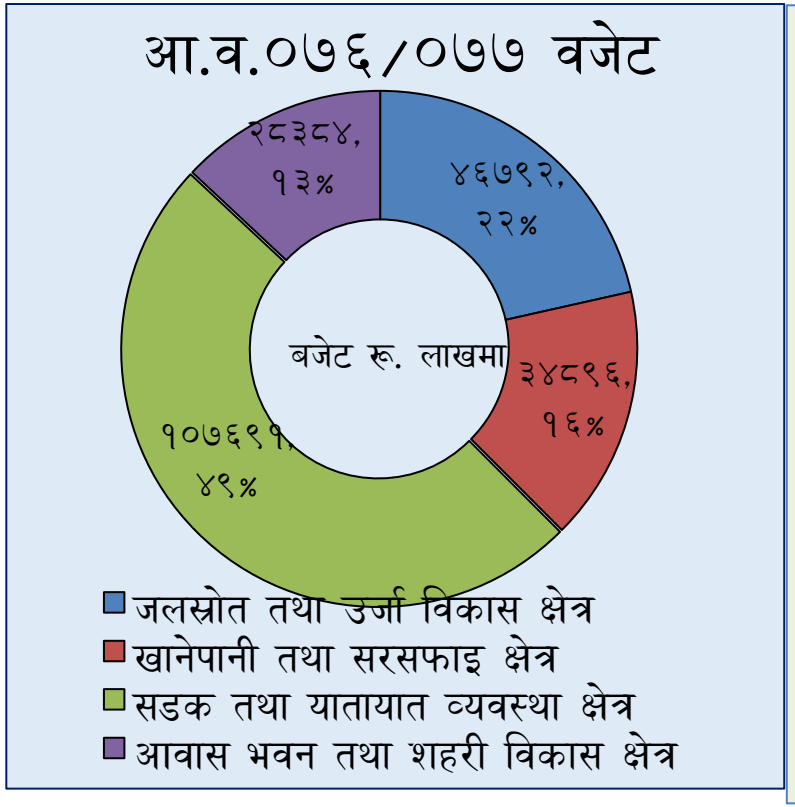

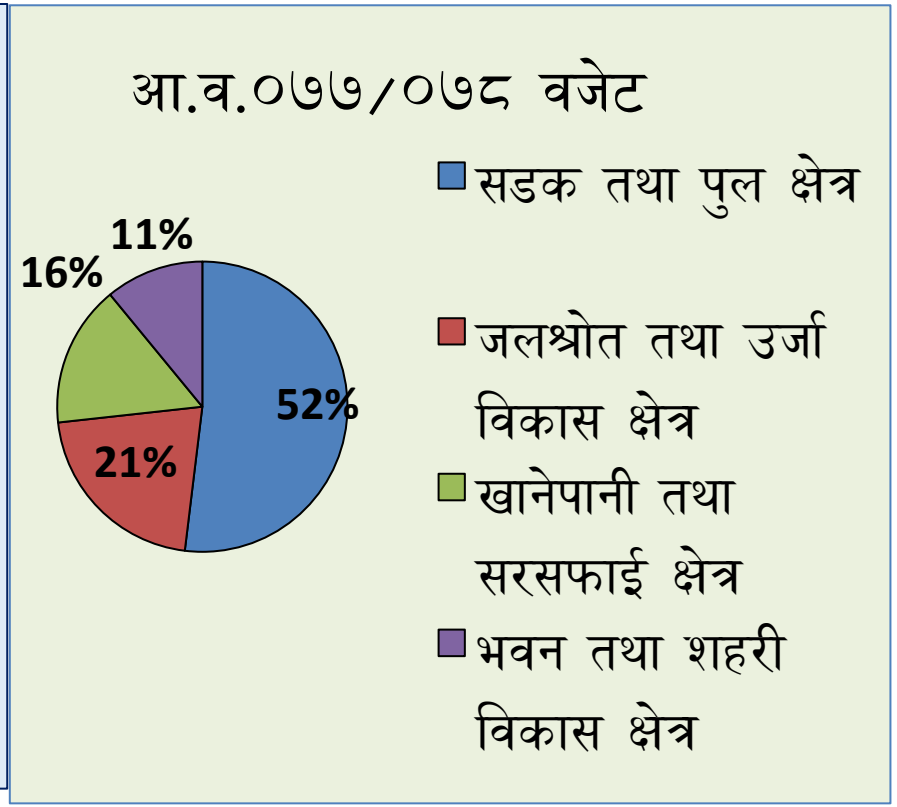

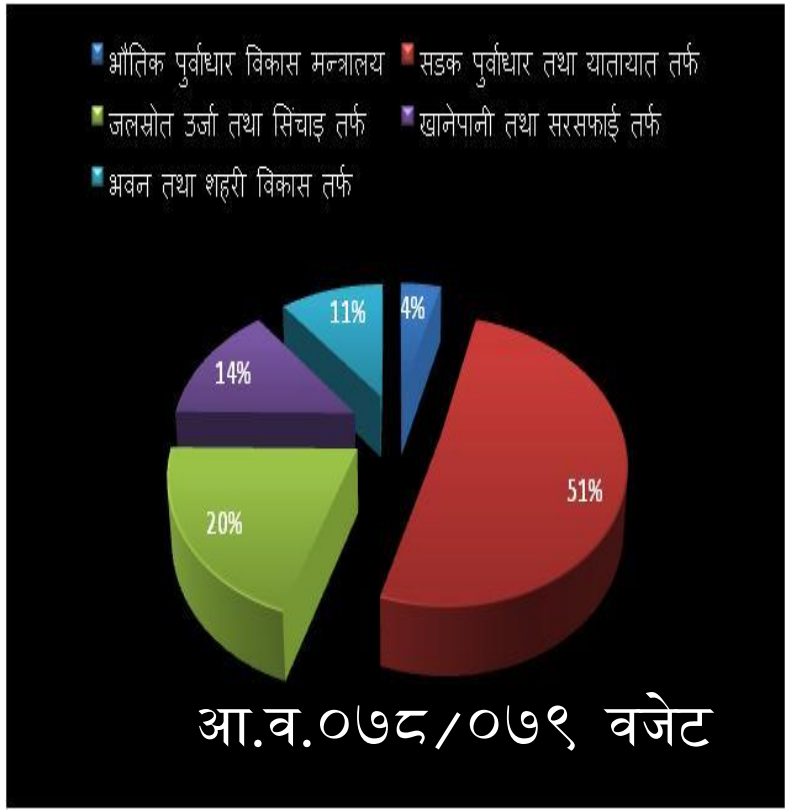

PHOTOGRAPHS

प्रदेश तर्फ

जलश्रोत तथा सिंचाइ विकास डिभिजन, तेह्रथुम

१. परेवा खोला सिरिङ्गे चौतारा सिंचाइ उप-आयोजना,
२. विचारी असुवा सिंचाइ उप-आयोजना,

साम्फेवा नेनेवा सिंचाइ उप-आयोजना, आठराइ गा.पा, तेह्रथुममा
२०५४ सालमा निर्मित स्टिल ट्रस पाइप क्रसिङ एक्वेडक्ट

प्रदेश तर्फ

जलश्रोत तथा सिंचाइ विकास डिभिजन, तेह्रथुम

कृषकहरुको अनुहारमा हर्षः केउरानी लिफ्ट सिंचाइ उप-आयोजना, म्याङ्लुङ्ग न.पा, तेह्रथुममा पहिलो
पल्ट पानी पम्पिङको सफल परिक्षण गर्दाको क्षण

फोटोग्राफहरू (कार्यको विवरण सहित)

कावा खोला हर्क ग्याल्थुड.वेसी सिंचाइ योजना हतुवागढी गा.पा.-१ , भोजपुर RCC Lining

जलस्रोत तथा सिंचाइ विकास डिभिजन ओखलढुङ्गा MIP

जलस्रोत तथा सिंचाइ विकास डिभिजन झापा

Headworks Site of Hadiya Regulator ISP under CMIASP-AF

Main Canal with desilting basin of Hadiya Regulator ISP

नाम्दु कुलो सिंचाई योजना , फिदिम-१,२, पांचथर

Rangeli-3, DTW

Pathari Shanischare-5, Hasandaha

ठुला सिंचाई योजनाहरुको तस्विरहरु

१.महाकाली सिंचाइ आयोजना
२.भेरी बबई डाइभर्सन बहुउद्देशिय आयोजना

ठुला सिंचाई योजनाहरुको तस्विरहरु

१.बागमती सिंचाइ आयोजना
२.महाकाली सिंचाइ आयोजना

ठुला सिंचाई योजनाहरुको तस्विरहरु

१.रानी जमरा कुलरिया सिंचाइ आयोजना
२.सिक्टा सिंचाइ आयोजना

Dodhara Chandani Area

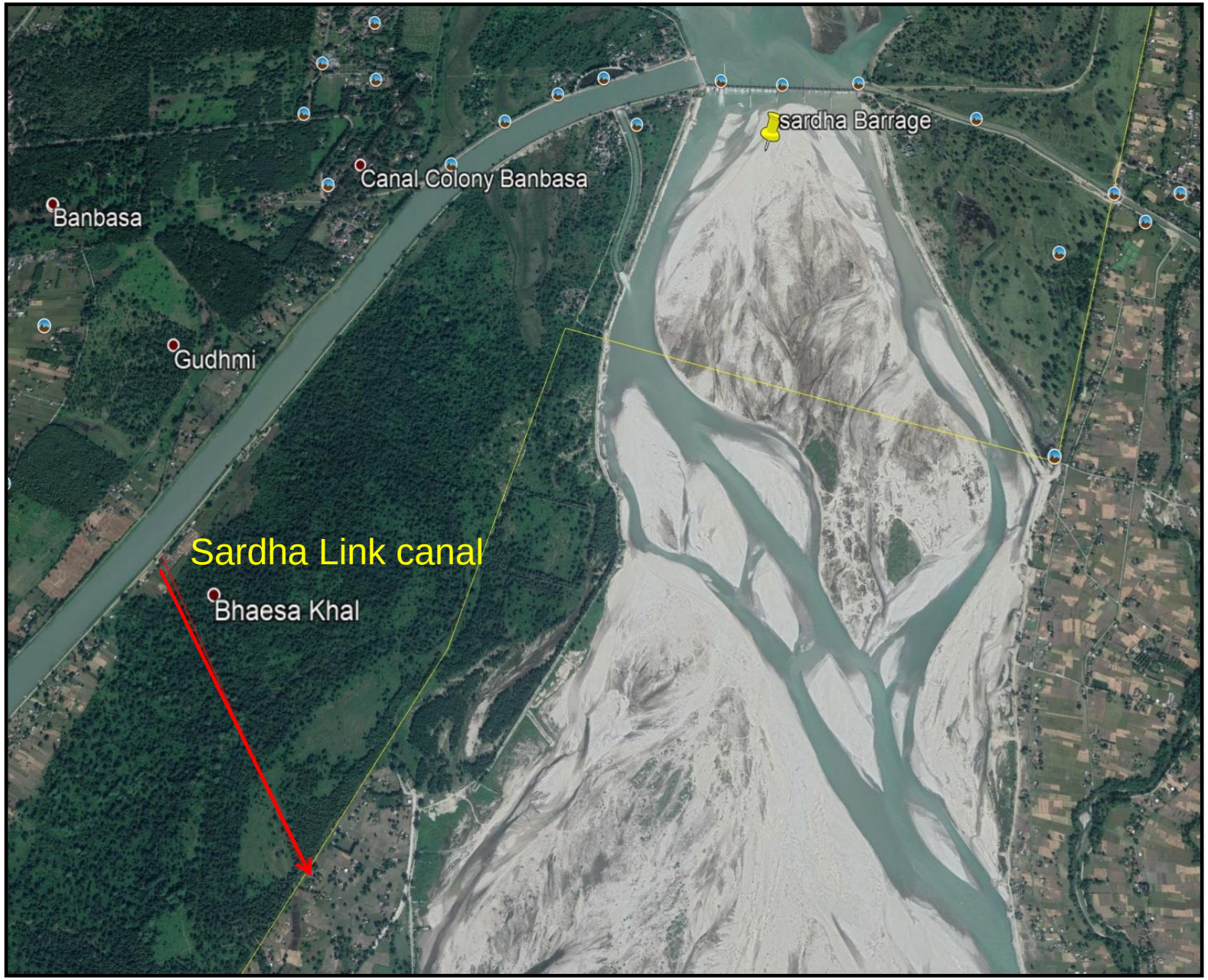

Tanakpur Link canal
Tankpur Barrage
1200 m
Google earth
Image © 2016 CNES / Astrium
700 m
N

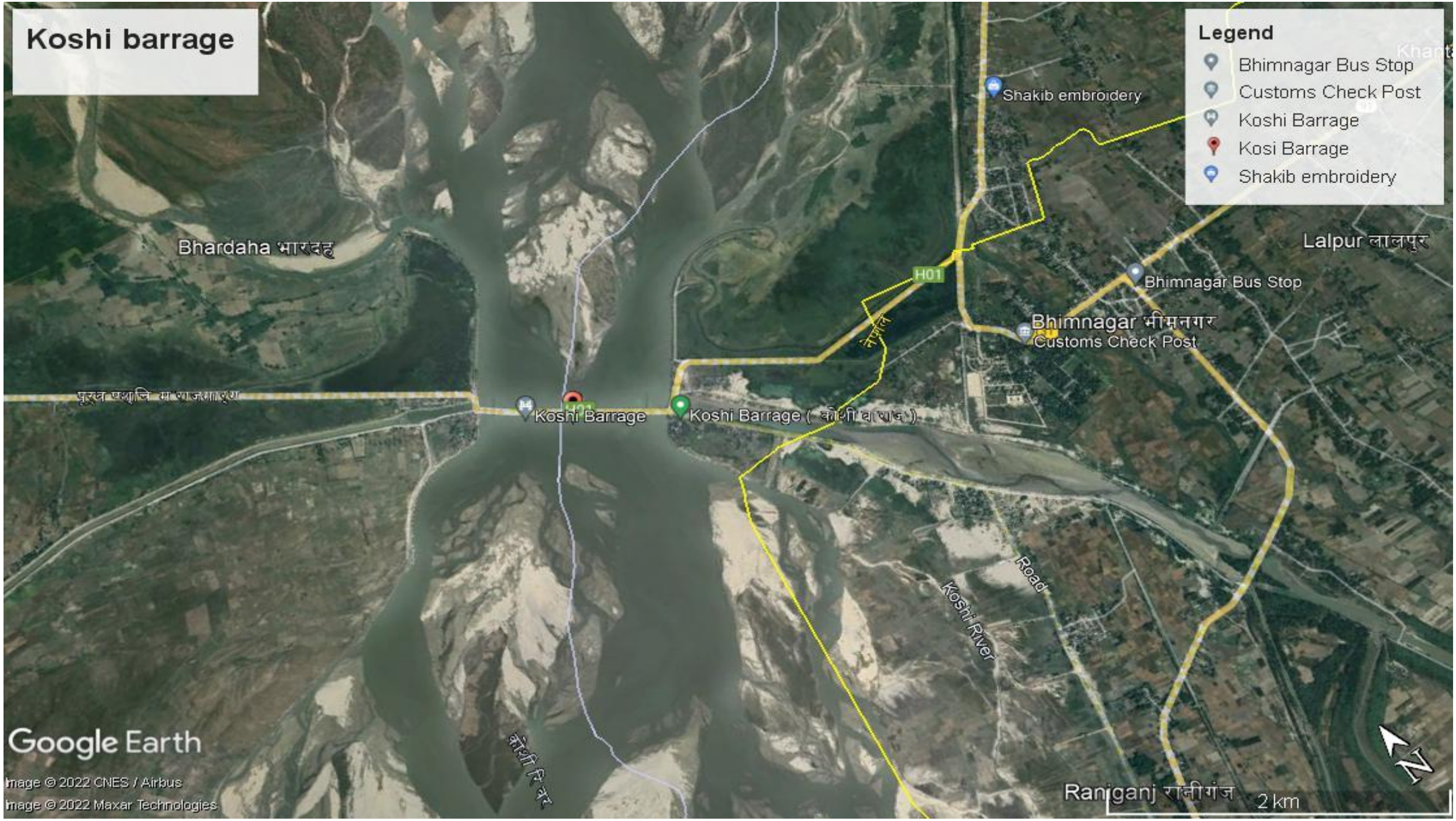
Koshi barrage
Legend
Bhimnagar Bus Stop
Customs Check Post
Koshi Barrage
Kosi Barrage
Shakib embroidery
Shakib embroidery
Bhardaha भारदह
Lalpur लालपुर
H01
Bhimnagar Bus Stop
Bhimnagar भीमनगर
Customs Check Post
Koshi Barrage
Koshi Barrage
Road
Koshi River
Ranganj रानीगंज
2 km
N
Google Earth
Image © 2022 CNES / Airbus
Image © 2022 Maxar Technologies

Happy Family

‘More Crops Per Drops’

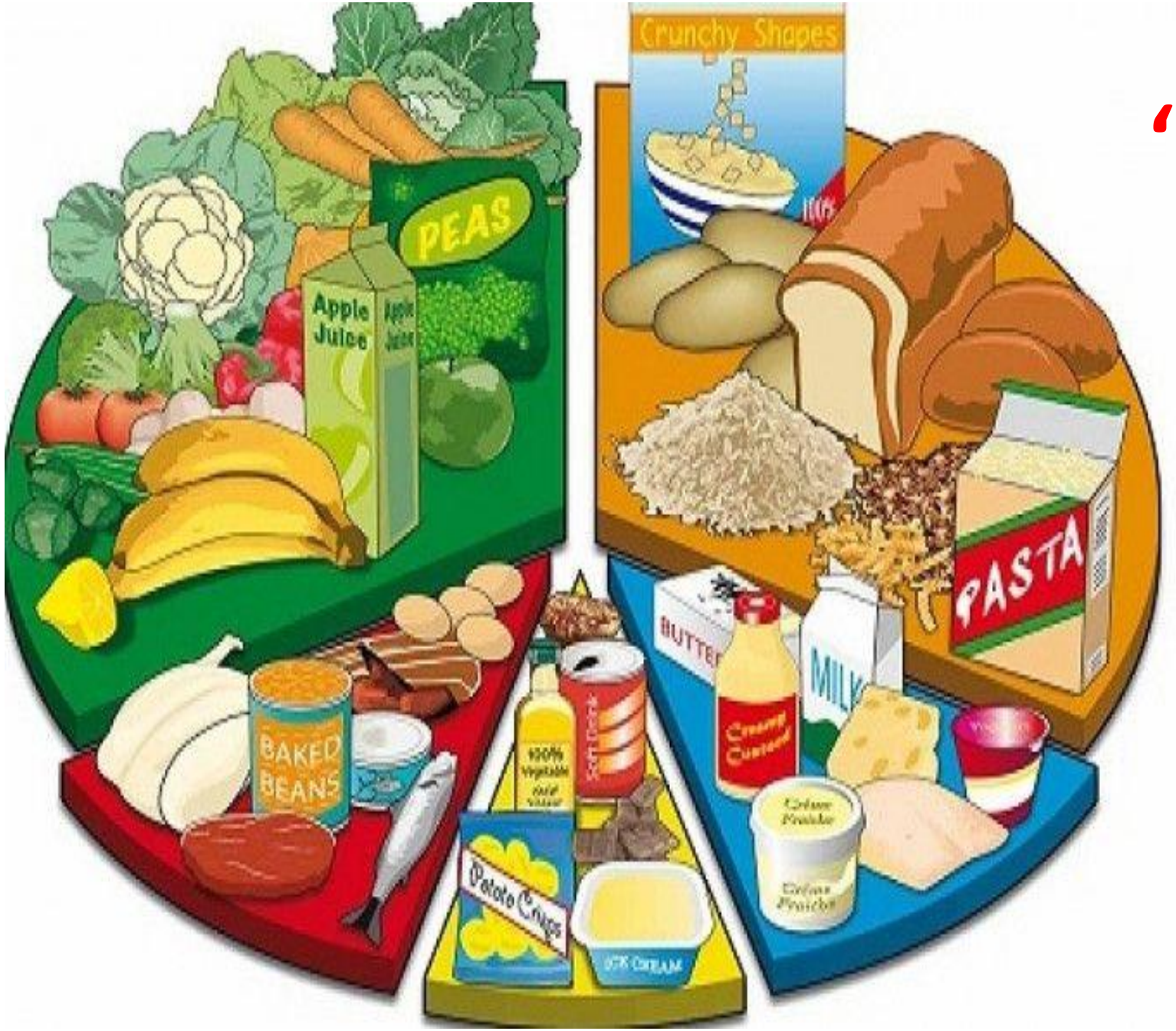

‘सन्तुलित आहारामा, सिंचाइको महत्व’